

26. Partiumi Tudományos Diákköri Konferencia
Nagyvárad, 2023. május 5.

[Káros pillanatok]

Tudományos Diákköri projektem egy kísérleti fotózine, melynek címe „Káros pillanatok”. A kiadványban dokumentálom és bemutatom a kísérleteim végeredményét. Analóg technikával készült filmszalagokat roncsolok manuálisan, különböző anyagok és módszerek felhasználásával. Fotó témám pillanatképeket, emlékképeket és portrékat foglal magába, melyeket szórakozóhelyeken, házibulikban készítek, a mai fiatalságról. Ezeket a képeket olyan anyagokkal manipulálom, melyekkel a fiatalok roncsolják a szervezetüket hasonló eseményeken.

Szerencsém volt Erasmus+ programmal részt venni egy félévet, az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen, ahol kiadványtervezés óra keretein belül lehetőségem volt kipróbálni a film roncsolás egy módszerét. Készítettem egy fotókiadványt melyben a „filmsoup” technikával roncsolt fényképeim mutatom be. Exponált, színes, negatív filmkockákat áztattam különböző folyadékokba 14-30 napig. Ezt a munkámat szeretném tovább fejleszteni.

A fotográfia, a valóság képének fényhatáson keresztül történő rögzítési módszerei nagyjából 150 éve léteznek. Az 1800-as évek után egymástól független feltalálók kutatták a valóság hű ábrázolásának a problémáját. A fényképezőgép előfutárai a camera obscura, laterna magica, panoráma és dioráma. A lyukkamera -camera obscura- a fotótörténelem egyik legrégebbi eszköze, már Leonardo da Vinci-nek is voltak erről a jelenségről feljegyzései. A camera obscura eleinte egy sötét szoba volt, a falán egy lyukkal, később doboz formájában készítették. A dobozt egy lencsével és tükörrel látták el, a valóság vetületét pedig a doboz tetején található homályos üveglapon keresztül tudták átmásolni. A 17. század másik fontos „fotográfiai” eszköze a laterna magica. A 19. századig ez számított a legmodernebb „fotográfiai” eszköznek. Sok évnyi kísérletezés után Nicéphore Niépce elkészítette az első felvételt mely már nevezhető fényképnek. 1826-ban vagy 1827-ben egy párizsi optikusnál megtalálta a megfelelő camera obscurát és ónlapokat. Az eszközt a háza ablakába helyezte, majd a korábban fényérzékennyé tett ónlapokat 8 órán keresztül megvilágította. Mint a legtöbb művész Louis Daguerre is a camera obscurát használta a valóság másolásához, de ő is kutatta a valóság hű ábrázolásának kérdését. Niépce és Daguerre 1829-ben partneri szerződést kötött. Majd Niépce halálát követően, Daguerre felfedezi a dagerotípiát melyet az első hivatalos gyakorlatban is használt fényképezési technikának tekintenek. Az idő múlásával egyre több, modernebb fényképezésre alkalmas eszköz született. A század forduló előtt azonban George Eastman gyökeresen megváltoztatta a fotográfiát. 1888-ban megjelenik a Kodak Nr. 1 hordozható fényképezőgép, mely lehetővé tette, hogy a fotográfiai mindenkire eljusson,

hiszen csak egy gombnyomásra volt szükség a kép elkészítéséhez. Eastman kutatásai alatt kifejlesztett egy hajlékony hordozható anyagot, a tekercsfilmet.¹

Ma a fotográfiát 2 nagyobb csoportba soroljuk: alkalmazott és művészi/autonóm fotográfia. Az alkalmazott fotográfus, professzionális módon a legkülönbözőbb fényképeszeti felhasználási területekhez (riport, reklám, illusztráció, stb) kapcsolódó megbízásokat képes teljesíteni.² A fotográfiát nagyon sok ideig illusztratív ágnak tekintették, a 19.-20. század után egyre nagyobb körben ismerték el művészeti ággént is. A művészi fotográfia kategóriájában az esztétikai jelleg létfontosságú. A művész a témaválasztással és az összes fotográfiai eszközzel próbál a „mit?” kérdés helyett a „hogyan?” kérdésre választ adni. Munkáit, saját művészi egyéniségén keresztül formálja és értékeli, melybe bele viszi a világról és a dolgokról alkotott saját élményeit.³ A 21. században a fotográfiát gyökeresen megváltoztatta a digitalizálódás. A valóság hű ábrázolása veszélybe került, mivel nagyon könnyen lehet manipulálni és hamisítani bármilyen képet. De ezzel lehetőségünk nyílt új világokba betekintést nyerni.⁴ A kísérleti fotográfiát a nem tradicionális eszközök használata jellemzi. Ide tartozik a fényképezőgép beállításaival vagy használatával való játék, digitális szerkesztés, illetve a művészi kollázsok készítése. A kísérleti fotográfia az I. világháború után, a dadaizmus megszületésekor vált elismert művészeti ággá. 1915-ben, Svájcban alakult a dadaizmus, a konzervatizmus, a militarizmus és a monarchia elutasítása miatt. A dadaisták úgy vélték, hogy a művészetnek határok és szabályok nélkül kell léteznie, lehet szokatlan és játékos.

A fotógramm, fényképezőgép nélkül készített fénykép. Fényérzékeny papírra helyezett tárgyak pillanatnyi megvilágításával készül. Egyik legrégebbi fénykép készítési technika, mely a dadaisták körében nagy népszerűsége tett szert. Man Ray, amerikai dadaista, a fotógrammokat sajátos módon használta, az absztrakció hangsúlyozásával megerősítve a dadaizmus művészi lényegét. 1918-ban német dadaisták, Hanna Hock, George Grosz és John Heartfield bemutatják a fotómontázst, amely két vagy több fénykép egyetlen képpé való átfedésének folyamata. Később Európában bevezették a „fotocollage” kifejezést, amely olyan művekre utal, amelyek használnak tipográfiát, ecsetkezelést vagy beillesztett tárgyakat a fotómontázs elkészítéséhez. 1950-es és 1960-as években a fotográfusok gyakran „szedték szét” majd „állították újra” a fényképeiket, folytatva az érdeklődést a kísérleti fotográfiában. A

¹ Willfried Baatz, Fotográfia, Budapest, 2003, Kossuth Kiadó

² [Mit is jelent hogy alkalmazott fotográfus? – VÖLGYI ATTILA fotóriporter blogja \(volgyiattila.hu\)](https://volgyiattila.hu/2023/03/30/mit-is-jelent-hogy-alkalmazott-fotografus/), 2023.03.30, 15:09

³ Radics Vilmos, Képszerkesztés, sajtófotó, Budapest, 1983, Magyar Újságírók Országos Szövetsége, 130. oldal

⁴ Willfried Baatz, Fotográfia, Budapest, 2003, Kossuth Kiadó

művészek elkezdtek tágítani a sötétkamrában végzett munka határait. 1990-es évekre a digitalizálódás, által a fotósók elkezdtek érdeklődni a digitálisan generált képek iránt, fotó kollázsok, grafikák és digitális képek készültek. A kortárs művészek sokkal nagyobb szabadságot kapnak, és a fotográfia és képkészítés minden hagyományos szabályát megszegik.⁵ Kísérleti fotográfiai egyik fajtája a „film soup” technikát használja. Ez a technika analóg filmszalagokkal engedi kísérletezni a művészt. A „film soup” lehet bármilyen féle folyadék, melybe bele áztatnak egy 35 mm-es film tekercset, de ezt a technikát meg lehet csinálni film negatívok felhasználásával is. A módszer különlegessége, hogy végtelen kombináció felhasználható és az alkotó érdekes és váratlan hatásokat tud létre hozni a fényképeken.⁶ Ebben a műfajban, kortárs művész Hanalogital inspirált. Hanna 2010 óta foglalkozik kísérleti fotográfiával és a „film soup” módszerét sajátította el. Főként virágok, növények felhasználásával készít „film soup”-okat, melyekbe színes filmet áztat bele. April Arlene, kortárs kísérleti fotográfus munkái is inspiráltak. A párizsi művész, „film soup” technikát használja, illetve előhívás után roncsolja a negatív filmszalagokat, különböző módszerekkel.⁷

A fotókönyv, egy fajta könyv melyben egy fotográfus szerepelteti a képeit, akár tipográfia vagy más művészi elemek segítségével, általában egységes, egy történetet mesél el. Az első fotókönyvek egyes fotográfusok munkáit vagy új fotográfiai eszközök végeredményeit mutatták be. 1844-ben William Henry Fox Talbot kiadta a „The Pencil of Nature” című fotókönyvét, a kalotípus-eljárás bemutatása és népszerűsítése érdekében. Az évek során a fotókönyvek segítettek meghonosítani azt a tényt, miszerint a képek sorozata önmagában is narratívát jelent. Napjainkban a fotókönyvek elengedhetetlenek a kortárs fotográfiában, hiszen lehetőséget nyújt az alkotóknak népszerűsíteni a saját munkáikat.⁸ A komplex szerkezetű fotókönyvek mellett az egyik kedvelt forma a zine, amely kisebb terjedelmű, általában saját kiadású füzetek és amelyet jellemzően fénymásolóval sokszorosítanak. Az internet előtt a zine-ok tették lehetővé az emberek számára, hogy kapcsolatokat építsenek. 1930-as években jelentek meg az első zine-ok, pontosabban fanzine-ok, a művészek saját sci-fi rajongói zine-okat készítettek. Napjainkban is kedvelt technika, rengetek témában készítik őket.⁹

⁵ [The Full History of Experimental Photography - BEYOND PHOTOGRAPHY - The Leading Experimental Photography Platform](#), 2023.04.09. 10:36

⁶ [The queen of film soups – dubblefilm](#), 2023.04.09. 15:26

⁷ [Experimental Film Photography by @wasitparil · Lomography](#), 2023.04.09. 16:04

⁸ [Photobook | Tate](#), 2023.04.09. 16:04

⁹ [How to Make a Zine: A Guide to Self-Publishing a Tiny DIY Book \(mymodernmet.com\)](#), 2023.04.11. 17:23

Tudományos Diákköri projektemhez, fekete-fehér Fomapan 200/36 és 400/36 filmet használtam és Samsung Maxima Zoom 125 35mm-es, automata, analóg fényképezőgépet. „Film soup” technikához különböző alkoholtartalmú és koffein tartalmú folyadékokat használtam (bor, pezsgő, jagermeister, tequila, sör, energital és kávé), illetve dohány termékeket. A már exponált tekercs filmeket áztattam 1,5 vagy 24 óráig ezekben a folyadékokban, majd egy hónap száradás után előhívtam őket. A bort felforraltam, hozzá adtam narancsot és különböző fűszereket ezzel imitálva a forraltbort, ebben egy Fomapan 200-as filmet áztattam 1,5 óráig. Pezsgőben 24 óráig hagytam ázni egy Fomapan 200-as filmet. Dohányra és kávéra forralt vizet öntöttem, ebben egy Fomapan 400-as filmet hagytam ázni 1,5 óráig. A negatív filmszalagokat hatóssával áztattam be, 14 napig vagy 1 hónapig. Néhány filmkockát kotyogós kávéfőző segítségével roncsoltam. A ledarált kávéba, illetve a lefőzött kávé helyére tettem ezeket a kockákat, majd lefőztem egy adag kávé. Kiadványomban csak a kísérlet sikeres eredményeit tüntetem fel, mivel a jagermeisterben, sörben és energitalban tartott negatív filmkockákon különösebb változás nem történt. A borban állt filmtekercsen, bordázott textúra jelent meg, kopottas hatást kapott. A pezsgőben áztatott tekercsen foltok jelentek meg, illetve a képek több helyen sötétebbek. A negatívokon, melyek pezsgőben álltak, elfolyt az emulzió réteg, és nagyon érdekes minták jöttek létre. A kávéban főtt tekercsen foltok jelennek meg, kivilágosodtak, illetve „leszakadtak” darabok az emulzió rétegből.

Ezzel a projekttel szeretném felhívni a fiatalok figyelmét a káros anyagok fogyasztására és annak következményeire. Ahogyan ezek az anyagok roncsolják a film emulzió rétegét, ugyanúgy roncsolja a fiatalság testét és elméjét.

Bibliográfia

Radics Vilmos, Képszerkesztés, sajtófotó, Budapest, 1983, Magyar Újságírók Országos Szövetsége, 130. oldal

Willfried Baatz, Fotográfia, Budapest, 2003, Kossuth Kiadó

[Experimental Film Photography by @wasitparil · Lomography](#), 2023.04.09 16:04

[Mit is jelent hogy alkalmazott fotográfus? – VÖLGYI ATTILA fotóriporter blogja \(volgyiattila.hu\)](#), 2023.03.30, 15:09

[Photobook | Tate](#), 2023.04.09 16:04

[The Full History of Experimental Photography - BEYOND PHOTOGRAPHY - The Leading Experimental Photography Platform](#), 2023.04.09.10:36

[The queen of film soups – dubblefilm](#), 2023.04.09 15:26

Oldalparók: <https://drive.google.com/drive/folders/183ASwwJUHKAa0IGtDJup-yQ0YMSUg2-?usp=sharing>